

ROMAIN ROLLAND – PETR A LUCIE

Vytvořeno v rámci projektu Gymnázium Sušice – Brána vzdělávání II

Autor: Mgr. Edita Krouská

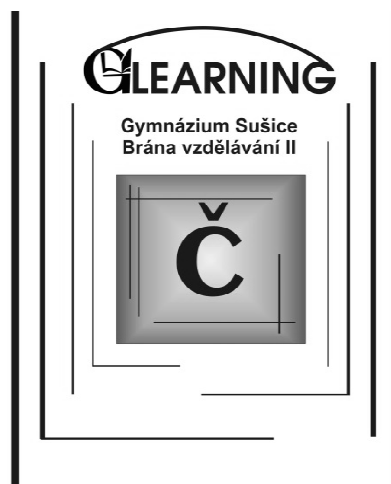
Škola: Gymnázium Sušice

Třída: 4. ročník čtyřletého studia

Předmět: Český jazyk - literatura

Datum vytvoření: říjen 2013

Označení: VY_INOVACE_32_CJ-1_08

Anotace a metodické poznámky:

Materiál obsahuje pracovní list určený k rozboru textu. Pracuje s ukázkou z uměleckého díla Petr a Lucie. Následují úkoly vztahující se jak k samotné ukázkě, tak i k širšímu kontextu autorovy tvorby, včetně zasazení díla do kontextu světové literatury. Součástí materiálu je i možné řešení, tedy odpovědi na zadané otázky. Pracovní list je vhodný jako příprava k ústní části společné maturitní zkoušky z českého jazyka.

Zdroje a použité materiály:

1. ROLLAND, Romain. Petr a Lucie, překlad Jaroslav Zaorálek, Melantrich, Praha, 1984, 95 stran, 32-006-84
2. POLÁŠKOVÁ, Taána. Literatura – přehled středoškolského učiva, nakladatelství VYUKA.cz, edice MATURITA, Třebíč, 2012 – dotisk 2. vydání, 207 stran, ISBN 80-902571-6-X

Obrázky a schémata byly vytvořeny pomocí nástrojů programu MS Word, 2007.

Materiály jsou určeny pro bezplatné používání pro potřeby výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv další využití podléhá autorskému zákonu.

ROMAIN ROLLAND – PETR A LUCIE

Stisk prstů jim připomněl, že tak plují spolu. A opět se uviděli v šeru kostela, jak se k sobě pevně tisknou a poslouchají krásné chrámové zpěvy; jejich srdce, rozplývající se láskou, byla u samých vrcholů nejčistší radosti. A oba si vroucně přáli, modlili se o to, aby z těch výšin již nikdy neseštopili.

V té chvíli Lucie, jež zrovna vášnivým pohledem políbila drahého přítele (oči máje přivřeny a rty pootevřeny, zdál se ztracen v slastné extázi, a jakoby nadnášen vděčnou radostí, pozdvihoval hlavu k oné nejvyšší Síle, kterou člověk pudově hledá vždycky nahoře), užasle spatřila v červeném a zlatém okně postranní kaple usměvavou tvář té rusovlásky. A zatímco tak na ni mlčky pohlížela, trnouc úžasem, znovu na té zvláštní tvářičce uviděla onen výraz zděšení a soucitu. V témž okamžiku se silný pilíř, o nějž se opírali, pohnul a celý kostel se do základů zachvěl. Srdce zabušilo v Lucii tak, že v ní přehlušilo rachot výbuchu a křik věřících; a nemajíc kdy se bát nebo trpět, vrhla se, aby ho jako slepice svá kuřátka zakryla vlastním tělem, vrhla se na Petra, blaženě se usmívajícího při zavřených očích. Mateřským objetím si tu drahou hlavu ze všech sil přitiskla do klína a sklonila se nad Petrem, s ústy na jeho šíji, takže byli schouleni v nepatrné klubíčko. A mohutný pilíř je naráz pohřbil pod svými sutinami.

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

ZADÁNÍ ÚKOLŮ

1. Urči literární druh a žánr:
2. Charakterizuj jazykové prostředky:
3. Najdi přechodníky, vysvětli jejich tvoření a použití:
4. Charakterizuj postavy vystupující v ukázce:
5. Jaká je kompozice díla? Ze které části je ukázka?
6. Definuj hlavní motivy celého díla:
7. Zamysli se nad motivem rusovlásky. Jakou roli v díle hraje?
8. Zařaď ukázkou do kontextu autorova díla:
9. Charakterizuj světovou literaturu v době vzniku tohoto díla:
10. Kterí čeští spisovatelé ztvárnili ve svých dílech téma první světové války?

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

MOŽNÉ ŘEŠENÍ ÚKOLŮ

1. Urči literární **druh** a žánr: **epika, novela**

Podle Aristotelovy poetiky rozlišujeme tři základní literární druhy – epika, lyrika a drama. **Epika** je literární druh, v němž je skutečnost ztvárněna vypravováním příběhu. Obvykle mívá dvě složky – řeč autorskou (vypravěč) a promluvy jednotlivých postav.

Novela je epický prozaický žánr zpravidla středního rozsahu, jehož základ tvoří poutavý příběh s výrazným zakončením. Za zakladatele novely je považován G. Boccaccio.

2. Charakterizuj **jazykové prostředky**:

Kniha je psána **er-formou** (nadosobní vypravěč), **spisovným jazykem**. Větná stavba je pestrá, najdeme složitá souvětí s polovětnými konstrukcemi i krátké větné ekvivalenty. Časté jsou věty zvolací, nedokončené výpovědi, v závorkách najdeme vysvětlení či doplnění informace z předcházející věty, případně něco jako „scénickou poznámku“, která přibližuje čtenáři, jak se postava tváří, co zrovna dělá. Popisné pasáže se střídají s reflexivními, kde postavy uvažují o válce, o vztazích, o budoucnosti.

Autor pracuje i s biblickými motivy, zmiňuje například Abraháma a obětování jeho syna Izáka, přirovnává tento příklad k situaci rodičů, kteří nechají své syny odejít bojovat do války. Najdeme i odkazy k dílu Shakespeara, konkrétně například v charakteristice Petra, který nenachází moc přátel, se kterými by si rozuměl („Nemohl najít Horatia, jehož hledají osmnáctiletí Hamleti.“)

Text je protkán **dialogy**, přímá řeč jej oživuje. Hlavní postavy si zpočátku vykájí, přestože jsou to mladí lidé, kteří se do sebe na první pohled zamilovali. Tykat si začnou až v okamžiku „zasnoubení“, v situaci, kdy si při jednom náletu uvědomí, že patří jeden druhému a nic už je nerozdělí.

3. Najdi **přechodníky**, vysvětli jejich tvoření a použití:

Autor používá přechodníky poměrně často. Slouží mu ke kondenzaci větné stavby – přechodníková polovětná konstrukce je kompaktnější než použití souvětí s vedlejší větou.

Přechodníky dnes považujeme za zastaralý slovesný tvar. Rozlišujeme **přechodník přítomný**, který se tvoří od přítomného kmene sloves nedokonavých pomocí koncovek -a, -ouc, -ouce/-e, -íc, -íce, a **přechodník**

minulý, který se tvoří od minulého kmene sloves dokonavých pomocí koncovek -0, -ši, -še/-v, -vši, -vše.

V ukázce najdeme tyto příklady přechodníku přítomného:
„oči **maje** přivřeny“, „**trnouc** úžasem“, „**nemajíc** kdy se bát“

4. Charakterizuj **postavy** vystupující v ukázce:

Hlavními postavami ukázky i celé novely jsou Petr a Lucie.

Petr Aubier je osmnáctiletý mladík pocházející z bohatší rodiny – jeho otec je soudce. Petr má o šest let staršího bratra Filipa, který je dobrovolně ve válce. Zpočátku svého staršího bratra velmi obdivuje, když pak ale sám prožívá lásku s Lucií, nerozumí mu, válka ho přestává zajímat. Petr je velmi citlivý, nestydí se za slzy, má něžné srdce a útlou postavu. Před setkáním s Lucií má hrůzu z války, za šest měsíců má být povolán. Po setkání s Lucií přestává myslet na svou budoucnost ve válce, plánuje společný život s dívkou svého srdce a válečné hrůzy si přestává připouštět. Je velmi vnímavý, občas má nejasnou předtuchu, několikrát hovoří o blízké smrti.

Lucie pochází z chudých poměrů. Žije s matkou, která pracuje v továrně na střelivo, má přítele (otec Lucii zemřel ještě před válkou) a čeká další dítě. I Lucie musí vydělávat peníze, aby měly na jídlo a oblečení. Maluje proto kopie slavných obrazů a prodává je. Jsou to kých, mnohdy barevně naprosto odlišné od originálů, protože je maluje jen podle černobílých fotografií. Trochu se za svou práci stydí, ale peníze potřebuje. Věk Lucie není v příběhu zmíněn, pravděpodobně jí bude přibližně tolik, kolik je Petrovi, ale působí dospěleji, často k Petrovi chová spíše mateřské city.

5. Jaká je **kompozice** díla? Ze které části je ukázka?

Novela je přehledně členěna do kratších celků. Nejedná se o kapitoly, jen o části oddělené čarou. Děj příběhu je vystaven na krátkém časovém úseku, začíná ve středu 30. ledna 1918 a končí na Velký pátek 29. března 1918.

Děj příběhu začíná ve středu 30. ledna 1918. Při náletu na Paříž se obyvatelé města utíkají schovat do metra. Petr zde poprvé spatří světlovlasou dívku, ze strachu se chytne jednoho za ruku. Pak ale dívka zmizí a několik týdnů se nepotkají. Při procházce kolem řeky Seiny jednoho dne Petr dívku spatří opět, vymění si úsměvy, oba zčervenají, ale dívka opět zmizí. Asi po týdnu se Petr prochází v Lucemburské zahradě a dojde k dalšímu setkání. Tentokrát se navzájem představí, posedí na lavičce. Od toho dne se pravidelně setkávají u fontány. Lucie Petrovi ukazuje své obrázky – repliky slavných děl. Petrovi se nelíbí, jsou nedbale zhotovené, připomínají kých. Lucie mu však vysvětlí, že je potřebuje prodávat, aby měla na jídlo a oblečení. Žije totiž v chudých podmínkách jen s matkou. Petr se s Lucií vídá v parku,

v kostele i u ní doma (maluje jeho portrét), přestává ho zajímat dění kolem, přestává si rozumět i se svým starším bratrem Filipem. Při jednom z dalších náletů na Paříž si Petr s Lucií uvědomí, že chtějí žít jen jeden pro druhého, začnou si tykat a slíbí si, že se na Velikonoce „oddají“ jeden druhému. Berou tento okamžik jako symbolické zasnoubení. Žijí ve svém krásném snu, plánují společnou budoucnost. Na Velký pátek 29. března 1918 jdou spolu do kostela, kde najdou smrt pod sutinami pilíře, který se zřítíl při dalším náletu na Paříž.

Ukázka je z úplného **závěru** knihy. Na Velký pátek 29. března 1918 došlo k bombardování Paříže, při kterém byli Petr a Lucie zavaleni padajícím chrámovým sloupem. Smrt v křesťanském kostele symbolizuje lidskou bezmocnost ovlivnit osud člověka.

6. Definuj hlavní **motivy** celého díla.

Hlavním motivem je určitě **láska**. Dalším důležitým motivem je **válka**. Láska na pozadí války je spojena s motivem **smrti**. Dokládají to i následující citáty z díla: „Láska se v něm zrodila pod křídlem smrti.“ „Lásko, ochraňuj nás v hodině smrti.“ „Před vzkříšením je vždycky smrt.“

Další motivy souvisejí s válkou, jde o ničení mezilidských vztahů, odcizení, ztrátu iluzí, úpadek citů a morálky, ztráta víry.

7. Zamysli se nad **motivem rusovlásky**. Jakou roli v díle hraje?

V ukázce se objeví motiv rusovlásky. Jde o asi dvanáctileté děvčátko s rudými vlásky. Poprvé ji Lucie spatří ve snu noc před smrtí. Podruhé ji uvidí při vstupu do chrámu sv. Gervasia, jak stojí na schodech se záhadným úsměvem na tváři. Když ji Lucie ukáže Petrovi, dívka si se zděšeným pohledem zakryje tvář dlaněmi. Potřetí se s pohledem na její tvář Lucie setká za oknem chrámu chvíli před zřícením chrámového pilíře. Dívčin pohled je plný zděšení a soucitu. Motiv této rusovlásky můžeme chápat jako předzvěst konce, neodvratné smrti. Zděšení je o to větší, že zemřou dva mladí lidé, kteří mohli před sebou mít krásnou společnou budoucnost.

8. Zařaď ukázku do **kontextu** autorova díla:

Romain Rolland byl znalcem hudby a profesionálním historikem. Jeho raná díla byla těmito zájmy inspirována. V roce 1904 vydal románovou epopej o slavném německém hudebníkovi **Jan Kryštof** (inspirováno Beethovenem), napsal **životopisy Gándhího, Michelangela, Beethovena** či **Tolstého**, v roce 1919 napsal román z doby francouzské renesance **Dobry člověk ještě žije**. Lyrická protiválečná novela **Petr a Lucie** vyšla v roce 1920. Autor se při psaní této knihy inspiroval skutečnou událostí – bombardováním Paříže na Velký

pátek 1918, při kterém zemřelo mnoho lidí, mezi nimi i několik Rollandových přátel.

9. Charakterizuj **literaturu** v době vzniku tohoto díla:

Evropská literatura první poloviny 20. století byla tematicky i žánrově velmi pestrá. Jedním z často zpracovávaných témat byla **první světová válka**. Kromě Rollanda se tématu války věnovali například německý autor **Erich Maria Remarque** v románu **Na západní frontě klid** (1928), francouzský prozaik **Henri Barbusse** v románu **Oheň** s podtitulem **Deník bojového družstva** (1916), ruský spisovatel **Isaak Babel** v povídkové knize **Rudá jízda** (1926). Nejen evropští autoři se věnovali tématu války.

V **americké** literatuře vznikla skupina autorů, které spisovatelka Gertrude Steinová nazvala „**ztracenou generací**“ (Spisovatelé se v mladém věku účastnili bojů v Evropě a po návratu domů velmi obtížně hledali „cestu zpátky“, protože jejich život prošel těžkou zkouškou, nedokázali se pak zařadit do „normálního“ života, ztratili ideály.) Patří sem především **Ernest Hemingway** s románem **Sbohem, armádo!** (1929).

10. Kteří **čeští spisovatelé** ztvárnili ve svých dílech téma první světové války?

Z **českých** autorů, kteří se věnovali tématu první světové války, můžeme zmínit například zástupce tzv. **legionářské literatury**, kteří prošli legiemi a jejichž díla se opírají o autentickou životní zkušenost. Byli to například **Rudolf Medek** s románem **Anabáze** a dramatem **Plukovník Švec**, **Josef Kopta** s cyklem románů o třetí rotě (**Třetí rota**, **Třetí rota na magistrále**, **Třetí rota doma**) či **Jaroslav Kratochvíl** s románem **Prameny**.

Tématu války se věnovali i **Vladislav Vančura** v románu **Pole orná a válečná**, **Karel Konrád** v dokumentárním románu **Rozchod!** či **Karel Poláček** ve válečné tetralogii **Podzemní město**. Sbírkou povídek **Večery na slavníku** napsal **Jaromír John**.

Nejvýznamnějším autorem tohoto období byl u nás **Jaroslav Hašek**, kterého proslavil román **Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války** (1921-1923).